

Dr. PRIVITZKY GYULA:

A HÁBORÚ LELKI PROBLÉMÁI

HOMILIÁK
NEHEMIÁS KÖNYVE
ALAPJÁN

+

KORDA R.T. KIADÁSA BPEST

PRIVITZKY GYULA:

H O M I L I Á K

NEHEMIÁS KÖNYVE ALAPJÁN
A HÁBORÚ PROBLÉMÁIRÓL

A SZERZŐNEK A ROZSNYÓI SZÉKESEGYHÁZBAN
ELMONDOTT BESZÉDEI

BUDAPEST
K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nihil obstat. Rosnaviae, die 27. Maii 1943. Dr.
Joannes Szvejkovszky m. p. censor. Nr. 2142/1943.
Imprimatur. Rosnaviae, die 29. Maii 1943. † Michael
m. p. episcopus.

Korda R. T. nyomdája, Budapest, VIII., Csepregy-u. 2.

I. HOMILIA

Keresztény Testvérek!

Kifeszítettük ismét oltárainkon a nagybőjt sötét violaszínű palástját s vele ráborult a kereszténység életére a szent kereszt árnyéka!

Ó szent kereszt áldott fája...

Drága a te gyümölcsöd...

Hangzik az ének búsan, szívbemarkolóan és milyen szép lenne — rendes szokás szerint — átgondolni a nagybőjtben az Úr szenvedéseinek titkait... milyen jól esnék kis keszkenőkkel törölgetni a könnyet szemünkből a szenvedés láttára, amelyben egy Isten vérzett el az emberért... De mikor itt fekszik végig ezen a mi életünkön egy másik kereszt is, a háború véres keresztje és beleírja felsebzett szívekbe a nagy kérdéseket: hogyan is fogadjam hitem fénye mellett a háborút?... Hol találjam meg benne Isten jóságát?... Hol keressem benne az isteni Gondviselés irányító kezét?... És micsoda kötelességeket hárít rám a százezernyi vérző magyar honvéddel szemben?... És

hogyan érdemes-e szeretni ezt az én kis hazámat?... És ragaszkodjam-e mindig hazám kereszténységéhez?... Jaj, Testvéreim, már kimondom, ha ezt így végigszemlélem, akkor úgy érzem, kell hogy a nagybőjtben ezekben a kérdésekben keressek a szenvedő Istenember keresztje alatt eligazodást, hiszen ezt követeli sok-sok kedves családnak aggodalma harcban álló övéiért, száz és száz családnak lerongyolódása, valamennyiünknek hazánkért vérző szíve... éppúgy, mint a hitnek válsága, amelybe milliókat sodort a háború...

Nem fogok magasságokban járni. Szeretném az élet mezsgyéjét követni, a szívek rezgését kitapogatni... Hiszen a háború nem elmélet, jaj, dehogyis az!... Nem, a háború élet, valóság, sír, göröngy és tövis, akárcsak a Golgota, ezeken kell tehát szemünket nyugtatni, míg lelkünkben a hitet, a bizalmat, az Isten-bízást, a titáni kötelességekhez erőt, a szenvedések elviseléséhez állhatatosságot akarunk tanulni. — Azért is egészen emberi példát kerestem az Írás lapjain. Embert, férfiút, aki istenes lélekkel mindezt úgy végigélte, mint ahogyan most minekünk végig kell élnünk és íme, — milyen jó is az Isten — adott nekünk példát a választott nép szent emberének, Nehemiásnak személyében, akit maga Isten vezérelt a

hasonló sorskérdéseken keresztül hazája, népe és hite megmentésére, amikor a szentvárosnak rémületes pusztulása idején fog-ságba hurcoltatott és ott megdöbbenéssel vette a hírt a 'szentvárosnak és Isten népének gyalázatáról. — Így lett neve méltón Nehemiás, ami annyit jelent, mint „vigasztalások férfja“, így lesz nekünk is vigasztalásunk a tanítás, amelyet történetéből majd a nagybőjt folyamán merítünk.

Ennek a férfiúnak könyvéből olvasom ma az I. fejezetet. És ez lesz mai tanításunknak tárgya.

Nehemiás könyve I. fejezet, 1-től végig.

I. És most tegyük félre a szent szöveget, ám úgy, hogy tartalma irányítsa gondolatainkat.

Testvérek! Nemcsak a választott népnek, hanem minden nemzetnek Isten örök bölcsesége jelölte ki a hegyeket, a völgyeket, a folyókat, a föld kincseit, a mezők aranyló határait... a madárdalt, a patak csobogását, az édes anyanyelvet... mindent, amiknek összessége a haza fogalmát kiteszi. Isten oltotta bele szívünkbe ezeknek szeretetét is. Innét van az, hogy a pásztorgyerek szíve megdermed a nagyvárosok kötengerének láttára, de boldogan emeli kicsi furulyáját a nyáj legeltetése közben. Innét van az, hogy a szíved vérzik, ha hazádat szenvedni látod, de

tétlen sajnálkozásnál alig indul meg mélyebben más nemzetek tragédiája felett. Isten akarja, hogy magad hazájáért szenvedni is tudj és ha kell, az oltárt, a szentélyt, az otthont védelmezd még életed árán is. *Isten szent akaratának teljesítésében, szinte mártírságban jár el a hős, aki elvérzik a harctéren.*

Mert, Testvéreim, a hazaszeretetet erény, nagyszerű kiteljesedése a felebaráti szeretetnek, szinte apotheozisa az anyai szeretetnek!

Ennek az igazságnak adja mindennekelőtt gyönyörű példázatát a felolvasott szentírási szöveg. Hatalmas embere volt a perzsa királyi udvarnak a Jeruzsálemből elhurcolt Nehemiás, Istennek kedves embere. Tisztelet és jólét vette körül. Más ember ilyen körülmények között feledni is tudta volna talán hazáját: ő az első alkalmat megragadta, hogy a szentvárosból érkezett honfitársainál hazája sorsa felől tudakozódjék, és amikor értesült arról, hogy vérei ínségben sínylődnek, hogy a szentváros nagyszerű építményei romokban hevernek, hogy aranykapuit tűz emésztette meg, felzokogott bánatában, megkettőztette imádságait, szigorú böjtre vette a dolgot és elhatározta, hogy hatalmas királya engedélyével bármi történjék is, hazasiet felépíteni a romokban

heverő, egykor dicsőséges Jeruzsálemet...

Ilyen az igazi hazaszeretet. Nagy megpróbáltatások napjain magafeledten felolvad a szenvedő nemzet segítésében hozott áldozatok tüzén. És mindezt viszonzás várása nélkül, önzetlenül: hát nem árt, ha ennek a keresztény hazaszeretetnek fénye mellett körültekintünk kicsit napjainkban. — Valahol történt. Elesett az első magyar honvéd. Özvegyéről nagylelkűen gondoskodott a nemzet. És akkor kicsi lelkek, a szűkkeblűek elintézték a dolgot azzal, hogy: milyen jó is neki, ilyen jó dolga sohasem lett volna, ha férje életben marad... Másutt meg a falu népe elrejti a közszolgáltatás elől a termését, nem azért, hogy a maga ínségén segítsen, hanem azért, hogy aztán feketén, uzsorával kihasználja a városi nép ínségét.

Testvérek, nem tudom, mi profanizálhatná jobban az emberi szívet, mint a rút önzésnek ez a férgé a legszentebb áldozatra hangolt nemzet életén. Ez a féreg, amely belerág a gyászoló hitvesnek szívébe, aki élete legnagyobb kincsét, férjét áldozta oda a nemzetért... és a féreg a nemzetnek az élethalálharcát vívó gyökerein... Avagy szabad-e felednie a falu népének, hogy a város bányászai, az ipartelepek munkásai munkájukkal az ő földjüket is oltalmazzák az ellenség inváziója

és pusztításai elől éppúgy, mint a falu népének fiai a fronton?...

Szabad-e feledni, hogy a haza nem egyéb, mint egy istenadta olyan közösség, amelyben mindenkinek úgy kell összedolgoznia, fáradnia, lemondania, ahogyan teszi ezt a hangyák kis birodalmának minden tagja — ösztönösen és öntudatlanul, de hűséges követésében a beléje teremtett isteni akaratnak.

2. És most menjünk tovább.

Az Írás szent emberének példája nemcsak azt mutatja, hogy az igazi hazaszere tet áldozatot követel mindenkitől, főként a megpróbáltatás napjaiban, hanem azt is, hogy a hazaszere tet legbensőbb kapcsolatban áll a hittel: mint a virág és annak gyümölcse, mint a szív és a benne lüktető vér, mint a szem és benne ragyogó színes napsugár. Egyik sem él a másika nélkül és semmit sem ér.

Azért Nehemiás lelki szeme előtt a szentváros nemcsak úgy áll, mint őseinek sírhelye, mint dicső királyainak székhelye, hanem úgy, mint középpontja népe áhítatának, mint az Úr szent városa, amerre minden fia a nemzetnek áldva emeli két kezét. Most tehát, hogy íme, a fogságban romjainak hírét veszi, ajkán felsírnak a zsoltár szavai:

„Fogságba hurcoltak bennünket és azt

kívánták: Zengjetez nekünk éneket Sion énekeiből...

Am hogy énekeljük idegen földön az Úrnak énekét?...

Száradjon el a jobbkezem és tapadjon torkomhoz a nyelvem, ha elfeledkezem rólad, Jeruzsálem."

Az istenszeretet és a hazaszeretet egybeolvad szívében és felenged egy bánatos imádságban, amelyben magára veszi egész nemzete bűnterhét: „Azt mondtad, Uram, elszéleszted a népet, ha ellened vétkezik, ám azt is, hogy a föld határaitól is visszahozod, ha visszatér hozzád... Igazgasd tehát szolgádat és adj irgalmat nekem, hogy engedélyt kapjak királyomtól a szentvárost felépíteni..."

Igy volt mindig: Plátó is azt mondotta görög népe dicsőségének napjain, ha majd a férfiak gúnyolódni fognak az istenek felett és az asszonyok illetlenül fognak öltözködni, akkor elközelget a vég... és elkövetkezett... Róma is rabigába dőlt, mikor elfordult isteneitől és beszennyezte családi életét. Mert isteneivel együtt megdőlt szívében egykor nagyszerű hazája iránti tisztelete is. És így van ez ma is. Igazi honszeretettől csak annak szíve ver, akinek emlékében nemzete úgy él, mint Istent tisztelő példás nemzedék... az édesanya emléke, aki kezén fogva vitte istentiszteletre a gyermekét... az édes-

anya emléke, akinek édes hangján bölcsődalként szenténekek melódiája zengett álmaid felett... a falu, a város hangjának ünnepélyes zenéje... az orgona fenséges bégása... a teli templom népének egetverő éneke... ezek az emlékek, amelyekből majd táplálkozni fog a hazaszeretet lángoló heve akkor is, ha sors, történelem és megpróbáltatások elsodorták a nemzet fiát messze idegenbe, a szibériai nyomorúságba, mint Nehemiást elsodorta nemzete bűnhődése a perzsák királyának hatalma alá...

Azért bizony igaz, hogy rossz szolgálatot tesz nemzetének mindenki, aki vallástalanságával dicsekszik, aki rossz példát ad káromkodásával, templomkerülésével... a szentségek és az Isten ígétének elhanyagolásával... vagy aki egyenesen családjában is hallatlanra veszi, hogy ott nem szent a hit, a vallás, a templom, az oltár, a kereszt, az Isten... szóval mindaz, ami együtt az istentisztelet dicsfényével övezi a hazaszeretetet.

1917-ben történt. Úrnapja volt. Míg odakünn ellenséges bombák pokoli zivattára ártatlan gyermekek életét követelte áldozatul, addig benn, Bâden székesegyházában térden állva imádkozott Bâden nagyhercege és családja. A légitámadás érthető pánikot keltett a templomban ájtatoskodók tömegei között. Am akkor a

nagyherceg intett a kórusnak és ez rázendített a Te Deum fenséges akkordjaira . . . A már-már fékevesztett nép egy pillanatra meghökkent, majd a nagyherceg magasztos példájára ő is átvette a Te Deum fenséges énekét és zengett az ének: „Téged Isten dicsérünk . . . ne hagyj soha szégyent értünk” . . . És íme, a vész elmúlt a nélkül, hogy a már-már végzetes formában jelentkező pánik bárkiben is kárt tett volna . . . és elszéledtek a repülők is. — Ha valaki azt gondolja, hogy jobb szolgálatot tett volna ebben a válságos pillanatban az Isten káromlásával . . . vagy azzal, hogy nekiront az oltárnak, ám tegye el magának ezt a balhiedelmet, én Istenemben keresem minden bajomban oltalmamat, Isten kezében látom legjobb helyen népem, nemzetem, hazám sorsát is.

Levél érkezett a frontról. Így szólt: „Ebben a borzalmas háborúban mi szegény emberek mitsem tehetünk. Itt csak Isten segít, a Mindenható. Amint Ő akarja, úgy lesz. A fronton naponként temetünk . . . Mennyi sír, hősi sír a temetőben! . . . Hogyan fogjuk megköszönni hősi életáldozatukat?” . . . — Így a levél. — „Mennyi sír, hősi sír a temetőben!” Aztán jött a hír, hogy a következő napon a levél írójának ástak sírt ugyanott, a temetőben . . . A derék fiú, a megdicsőült hős . . . aki a maga élete sötét veszélyében is még

azokért hálálkodott, akik már elestek... Ha van erő a hiten kívül, amely ilyen szíveket tud adni a hazának, ám lássuk, ám halljuk... én meg vagyok győződve, hogy csak a hit, az istenszeretet tüzen lobogó vallásosság ad ilyen hősöket a hazának...

És most én kérdezem: Hogyan köszönjük meg nekik hősi áldozatukat?... He-lyén van-e, hogy amikből ők merítették az áldozatos honszeretetnek ezt a csodálatos erejét, azt a hitet mi úgy kezeljük, mint piszkos rongyot, amibe a csizmánkat töröljük?... Szabad-e a vérző nemzetnek tűrni azt, hogy gyalázzák a hitet, a val-
lást, az Istent... hogy nyilvánosan gúny tárgyává tegyék neveletlen és iskolázatlan kamaszok, nyegle firkászok, mozik, ujságok... és népgyűlések?... Szabad-e, hogy még ilyen fenséges áldozatoknak lángja mellett is az istentelenség bűzös füstjén legeljenek a tömegek... és nyilvánosan pálcát törjenek olyan vallásos megmozdulások felett, amelyekben ezer-nyi hívő lélek Istenhez emelkedik a há-
ború gyötrelmei között?... Szabad-e né-mán tűrni, hogy Krisztus helyett a meg-zavart tömeg ma is inkább kívánja Bar-rabást?...

Végezzünk.

Uram, keresztrefeszített Megváltóm,

aki a kereszten mindeneket magadhoz vonzottál, engedd, hogy így legyen esz-
köze Istenhez emelkedésének e vérző világ számára is a háború keresztje és majd áldhassuk érte szerelmes jószágodat.
Amen.

II. HOMILIA

Krisztusban Testvérek!

Krisztus keresztségével nem tudott mit kezdeni sem pogány, sem zsidó. — A pogány ostobaságnak mondotta, hogy egy Isten meghaljon a kereszten, — a zsidó gyalázatnak mondotta, mert azt hitte, hogy ő maga diadalmaskodott a gyűlölt Krisztus felett a kereszten . . . Valahogyan így vannak sokan a háború kérdésével is. Így vannak a gyöngé hitűek: ezeknek derékba török a hite a háború miatt, mert nem látnak benne egyebet, mint vaksorsot, sírást, elárvulást és halált; — a hitetlen ember meg káromkodásra fakad miatta, mert azt hiszi, hogy a háború nem egyéb, mint csődje az isteni Gondviselésnek.

Nem így az igaz keresztény. Ő a keresztt alatt térdre ereszkedik és megilletődött lélekkel hálálkodik: „Imádunk téged, Krisztus, és áldunk téged, mert szent kereszted által megváltottad a világot.” És térdre ereszkedve, a háború nagy Világ-Golgotáján is rendületlenül hiszi, hogy a Gondviselés, amely szeretetében még

egyszülött Fiát sem kímélte az emberért, a háborúban is csak szeretetének enged szabadjra, mint édesatyja, aki vesszővel maga szíve fájdalmára is jobbulásért sujtja szerelmes gyermekét.

És hogy valóban így van, erre tanít mai szentbeszédünkben ismét Nehemiásnak, Isten szent emberének gyönyörű példája. Mert Nehemiás nemcsak a hazáját szerető férfiú, akitől keresztény hazaszeretetet tanultunk az elmúlt vasárnapon, hanem — mint Szent Jeromos mondja — Krisztusnak előképe is, akinek története azt igazolja, hogy mint Krisztus keresztje, úgy a háború is Isten gondviselő terveiben *büntetés ugyan a nemzetek bűneiért, de egyben megváltás is és megszentelés.*

Erre világítanak rá Nehemiás könyvének következő sorai (II, 1—10).

Ad 1. Hogy Isten gondviselő terveiben a háború jóraintó büntetés a nemzetek bűneiért? . . .

Hát, Testvérek, mindenekelőtt jöjjünk tisztába azzal, hogy alig van igazság, amelynek elfogadására jobban rászorulna a háborúval sujtott emberiség, mint erre az igazságra. De sajnos, éppen ennek az igazságnak felismerésétől jobban irtózik, mint akár a pogány, akár a zsidó Krisztus keresztjének fenséges titkától. Pedig amíg az emberiség ezt el nem fogadja, addig a

háborúnak most sem lesz más gyümölcse, mint újabb és még borzalmasabb háború.

Nézzétek a választott nép történetét. Annyi nép között csak ő dicsekedhetett azzal, hogy kiváltságos szerep jutott neki az üdvösség történetében. Kiváltságos volt egész története is. Azt mondja róla a próféta, hogy úgy hordozta Isten két kezén, mint a sas hordozza fiait a szárnyain, mikor repülni tanítja őket a végtelen égbolt alatt. Hát ha volt nemzet, amelyet Isten a háborútól meg akart kímélni, úgy az bizonyára választott népe volt és mégis hogy kiejtette két kezéből, mikor beteltek bűnének mértékei!...

Valamikor elvesztette miatta fáraónak seregeit is a Vörös-tenger hullámai között... valamikor ott lakozott sátora alatt, majd meg a Sion hegyén épült nagyszerű templomban... Valamikor elhozta eléje Sába királynőjét, hogy megcsodálja népe nagyságát... valamikor olyan gazdaggá tette népét, hogy 400 millió aranypengő értékű kincseket tudott összehozni temploma építési költségeire... Mégis, mi történt?... Majd felsírnak a szent kereszténység nagyhatén Jeremiás siralmai a zörgő vecsernyén és bennük kétezer év után is végigzeng az egész világon az isteni büntetésnek keserves emlékezete: „Az Úr megvetette oltárát... megátkozta népe szentélyét... ellenség kezeibe adta

tornyainak kőfalait . . . sírt az előbástya . . .
hová lett Sion leányának minden ékes-
sége? . . . Fejedelmei, mint éhes bakok a
kiaszott mezőkön . . . asszonyai megették
méhük gyümölcseit . . . szüzei és ifjai fegy-
ver által hullottak el . . . Öltél, Uram, öltél
haragod napján és nem könnyörültél" —
mondja az Úr.

Hadd értse meg minden korok minden
nemzete, hogy nem az ellenség a nemze-
tek sírásója, hanem a bűn . . .

Hogyan is történt?

Hát úgy, hogy a bölcs és szent Sala-
mon király vénségére bálványimádó nem-
zete asszonyaiért elvesztette az eszét és
bálványimádásra adta a fejét. Hogyan,
hát ezentúl faragott isteneket imádjon az
én népem? . . . szólott az Úr és fellángolt
haragjában elküldötte Salamonnak a kegy-
vesztés üzenetét. Halljátok csak: egy
próféta kerül Salamon fiának útjába vala-
hol Sion hegye alatt. Leveszi vadonatúj
köntösét és tizenkét darabra tépi, aztán
10 darabot odadob az ifjú lábai elé és azt
mondja neki: Ime, így veszem el Salamon
kezeiből az országot és tizenkét törzséből
tíz felett te lélsz a fejedelem és még kö-
szönje meg, hogy atyjára, Dávidra tekin-
tettel meghagyom neki Siont, mert aka-
rom, hogy ott megmaradjon az én ne-
vem . . . Testvérek, azt elképzelni is nehéz,
hogyan hathatott Salamonra Istennek ez

az ítélete. Mégsem változtatott az életén. És bűnét átöröklötte nemzetére is. Ez is bálványokat imádott... Ez is pogány asszonyokkal házasodott... Ez is elkívánta szomszédja földjét és ha prófétát küldött hozzá, hogy észhez térítse, akkor azt megölette Jezabel... Akkor végre megérkezett a siralmak prófétája. Maga kezével faragott mázsás koloncot, azt nyakába akasztotta, sem éjjel, sem nappal le nem vetette, úgy járta be Judea városait és meghirdette, hogy Isten büntető keze ennél is kegyetlenebb jármot farag a nemzet számára: a hatalmas Babilonnak 70 esztendő s jármát, ha meg nem tér. De nem tért meg. És jött, jött Isten parancsára Babilon, mint a fergeteg. Nabukodonozor seregei háromszor végigszántották az ígért földjét és nem volt többé menekülés... „Nem kellett szentélyem, mert Bálnak áldoztál, jól van tehát, lerombolom templomodat... Nem kellett védőfalaid, tárt kapuidon keresztül szombaton is szabadon ki-bejárt a pogány vásárosok serege, hát jó, ledöntöm falaidat is ... Nem kellett magad leányai, hát jó, ágyasul dobom Babilonnak leányaidat... az Úr napján is iga és eke túrta az ígért földjét, jó: majd 70 esztendeig fog szombatot tartani, úgy elvesztem minden szántani kész fiaidat... Így szólott az Úr és elhurcoltatta Babilonba Izrael minden

fiait és leányait, utolsó királyát is és nehogy magva maradjon Salamon királyi nemzetségének, két fiát Babilon hatalmas ura önnönkezeivel, atyjuk szemeláttára legyilkolta... Hadd tudja meg minden századok minden nemzete, hogy a nemzetek sírásója nem az ellenség, hanem a bűn!...

Krisztusban Testvérek!... Minden szombaton délután egy órakor felhangzik a városháza háztetején a sziréna és bömböl, ordít, mint szélkakas a tűzvész idején. Légiveszedelemre készülni tanítja a város óvatlan polgárait... és ahányszor beleordít, hétezernyi népe mind az ellenségtől érkező veszedelemnek érzetében él... De vajjon él-e annak érzetében, hogy nem onnét jön a veszedelem? Tudja-e, hogy az ellenség csak eszköz... vak eszköze egy titkos sírásónak, amit úgy hívnak, hogy: bűn?!... Ki hitte volna? Emberi gyengeségnek szokták mondani, amit nem kell komolyba venni... Ártatlan vizecskének szokták tekinteni, amit szomjas ember gondtalanul a pohár fenekéig meg szokott inni... Kultúrszükségletnek szokták nevezni, ami nélkül nem lehet ma már élni... valójában pedig nem kultúrszükséglet, nem gyengeség, nem ártatlan vizecske, hanem óriási erő és tomboló vihar, amely még Isten választott népét is elsodorta... és elsodorta a fáraókat az

óriási piramisok alól... és elseperte Róma népét kultúrérlévezetének mámorából és több kicsi koporsót faragott Párizsban, mint amennyi bölcsőt tudtak készíteni a kereskedők... és mint sírásó-óriás veti szét lábát egész nemzetek határain és ássa sírjukat Európában és Amerikában és mindenütt, ahol nemzeti életforma lett a bűn, igen, a bűn, ez az emberi gyengeség, ez az ártatlan vizecske, ez a kultúrszükséglet... ez a nemzetek sírásója... *a bűn!*

Testvéreim, aki nemzetét szereti, az ne a mellveregetés hevével mutassa azt meg, hanem gyűlölje nemzete sírásóját, a bűnt!... Aki meg akarja menteni a jövőnek nemzetét, az ne fegyvert kovácsoljon csupán az ellenség elleni hadakozásra, hanem kovácsolja meg szent leszámolásra maga lelke minden erejét a minden ellenségnél hatalmasabb veszedelem ellen, amit — bármilyen formában fojtogassa is fiaink és leányaink lelkét — úgy hívnak, hogy bűn!...

2. És most lássuk a második igazságot, amelyet még ezen a napon meg kell szeretnünk. Ez az igazság azt mondja, hogy a nemzetek bűnásta sírja felett is ott ragyog hívogatón, éltetőn, boldogítóan az isteni irgalom napja és megmenekül az a nemzet, aki Istenhez visszatér.

Megmenekült a szentváros is. És milyen csodálatos módon... Mert íme, 70

esztendővel ezelőtt még Babilon hatalmas fejedelme, Nabukodonozor volt Isten bűntetésének végrehajtója a szentváros pusztulásában, most ugyanennek a nemzetnek fejedelme lesz Isten irgalmának eszköze a szentváros újjáépítésében. A Krónikák könyvében így örökítette meg ezt a csodálatos eseményt a Szentlélek Isten (Krón. k. II.): „Ezeket mondá Cirus, a perzsák királya: A föld minden országait nekem adta a mennynek Ura Istene. Ő parancsolta nekem, hogy házat építsek neki Jeruzsálemben, mely Judeában vagyon. Tehát Isten parancsolta, maga az Isten! Hogyan, miként, ki tudná megmondani? De Isten parancsolta, hogy a lerombolt Jeruzsálemben visszaállítsák dicsőségét és népe boldogságát... És ki fogja visszaállítani?... Egy bálványimádó népnek királya, akinek őse még 70 esztendővel ezelőtt ugyanannak az Istennek parancsára lerombolta a szent falakat, Cirus, a perzsák királya, és mikor veszi a parancsot, maga keres annak végrehajtására alkalmas embert a fogságban sínylődő zsidók között: „Ki van hát közületek az ő egész népéből?... Ha van, legyen vele az ő Ura és menjen fel“... Jeruzsálemben és építse fel a szentélyt és a várost, amelyet Nabukodonozor leromboltatott...”

Ez az előzménye annak az engedélynek, ami az imént a felolvasott szövegben

így áll: „Mondám a királynak, bocsáss el engem Judeába, atyáim sírjainak városába, hogy felépítsem azt... és a király mindent megada nekem az én Istenemnek hozzám való jó keze szerint.” (II Nehem. 5, 8.)

Igy hozott rendbe mindent az Isten az egy embernek bűnbánata és jámborsága láttára, akit Nehemiásnak híttak.

Elindult tehát Nehemiás Jeruzsálem romjai közé, a pusztulás útálatossága közé... életet vinni, mindent jóvátenni, templomot építeni és visszahozni nemzete elvesztett dicsőségét — Isten irgalma szerint. — Nem volt könnyű feladat. Már érkezésének pusztta hírére felhördültek a szomszéd nemzetek „nagy keserűséggel, hogy ím, ember jött, ki Izrael fiainak előmenetelét keresi”. Ám Istennek semmi sem lehetetlen. És még látni fogjuk a szentvárost felépülni és benne boldognak a fogságból hazatérő népet, csak aztán meg ne gyilkolja, akire a nemzetek vára-koznak. Így ragyog Isten irgalmának napja a nemzetek bűnásta sírja felett, csak legyen a megalázott népben komoly bűnbánat, igazi hazatérés...

Igy ragyogott a Szentírás lapjain. De így ragyogott hazánk történetében is. Mikor István király törvényes szigora örködött a vasárnap megszentelése felett és halállal büntette azt, aki káromkodott,

akkor boldog és tisztelt hatalom volt a magyar. Mikor bűneiért rázúdult a tatár, akkor egyetlen királyleánynak tisztaságos életáldozata csodálatos módon elhárította az óriási vészt. A százötven esztendő török hódoltság gyászos emléke is akkor lett a múlté, amikor Kapisztrán Szent Jánosok hitének lángoló heve és a Hunyadi Jánosok szent halála felett megengesztelődött Isten haragja ... A magyar kommún is akkor áldozott le, amikor a magyar nemzet fennkölt prófétájának, Prohászka püspöknek apostoli hevétől magába szállott és keresztény restaurációt fogadott a nemzet színe-virága. Azt se felejtjük, hogy a világkongresszuson a csillagos égbolt nagyszerű szentélyében térden állva engesztelő százezernyi férfi magábaszállásával összeesik Csonka-Magyarország megnagyobbodásának folyamata. És ha nálunk még ma is csak próbaként ordítanak a szirénák, de nem bömbölnek zuhanóbombázók fejünk felett, azt is bizonyára annak kell betudni, hogy esztendők óta irtjuk a káromkodás rút magyar bűnét, szorgalmazzuk a vasárnapot, Isten nevében óvjuk a nemzetet az egyke és a családi élet más bűnei ellen ... és annak, hogy míg az első világháború idején az istentelenség karjaiba vetette magát a magyar honvéd, addig most, ma egyenesen ő az, akinek minden levele, minden

kezevonása bensőséges magábaszállásról, legendás misehallgatásokról beszél és arról, hogy a front mögött védelmezett magyar rónák, falvak és városok népétől is csak azt várja, hogy imádja Istenét, szeresse hitét, nevelje istenfélelemben, és óvja, védje a keresztet, az oltárt, a szentélyt, ahonnan oltalmat vár maga és nemzete számára az egész hadban álló magyar hadsereg.

Vajjon megérti-e ez a nemzet az ő hőseinek imádságos köszöntéseit? . . . Vajjon le tud-e borulni mint egyetlen ember az egész nemzet ennek a világháborús vérözönnnek jóraintó büntetésében Isten előtt, hogy jóvátegye a múlt bűneit, mulasztásait, hogy örökre levesse lelke boldog Istenhez szárnyalásában a koloncot, amit egy emberöltő előtt nyakába akasztott egy szabadkőműves uralom: a szégyenérzetet, hogy hinni tud Istenben? . . . Vajjon örökre megfagy-e ajkain a káromkodás átkozott bűne? . . . Vajjon igazán szentségnek akarja-e tudni a jövőben a házasságot és elismerni benne Istennek teremtő akaratát? . . . Vajjon belekapaszkodik-e két kézzel a keresztbe, amelynek vértelen emlékezetét ünnepelheti egész történelmének legnagyobb áldásaként a szentmisében; vajjon megérzi-e, hogy a vízőzönt követő békeesszívárvány csak mindezeknek koronájaként fog kifeszülni a magyar

égen és hirdetni, hogy többé nem veszi el Isten ezt a nemzetet háborúval? . . . De hát hová is meneküljön az örökös háborúk elől a háborúverte egész emberiség? Hová? . . . Ki fogja megtanítani őt a béke egyetlen igazi biztosítékára, a keresztény élettörvény magvára, koronájára, legbensőbb tartalmára: szeresd felebarátodat, szeresd ellenségedet? . . . Van-e másban ígérete a világbékének, mint a Krisztus keresztyén felmagasztalt szeretetben . . . Amen!

III. HOMILIA

Krisztusban Testvérek!

„Keresztúton járunk, döntés előtt állunk, azért az idők megnehezedett járásától, mint a forró nap hevétől a búzának, most kell megérlelődnie lelkünk igazán értékes erényeinek. Aminek heve van, annak most kell felragyognia, *most kell minden áldását kisugároznia* a szent magyar kereszténységnek — a szenvedő, a megpróbált, a háborúval sujtott hazára!” (Prohászka.) Most az ítélet ideje... Ami lélek belénk szorult szent őseinkből, ami áldozatkészség hőseinkből, ami türelem és hűség névtelen vértanúinkból, annak az *igazi keresztény lelkiség, a mindent összefogó szeretet és mindvégig kitartó hűség kivirágzásában most kell megbizonyosodnia.*

Vagyunk-e igazán keresztény honpolgárok?

Vagy jöjjön egy más, egy világpolgárság, egy istentelen élet a maga átkaival erre a magyar szent Kánaánra?...

Ezek a gondolatok vezéreljenek ma,

amikor mindenekelőtt tovább olvassuk Nehemiásnak már megkezdett könyvét és benne azt, hogyan felelt meg az idők nagy várakozásainak, az Isten vigasztalásainak ez az embere, Nehemiás, mikor végre megérkezett Jeruzsálem romjai alá.

Halljátok tehát Nehemiás könyve II 11—20. verseit!

1. Keresztény Testvérek! Azt mondtam, hogy a kereszténység igazi értékét most kell bebizonyítani mindenekelőtt *igazi keresztény lelkiségünkkel*.

Miben áll tehát ez a keresztény lelki-ség?...

Országalapító István királyunk így fejezte ki tömören, világosan a pillanatban, amikor ágya előtt a gyilkos kezéből ki-ejtett bárdnak robajára felserkent álmából: *„Ha Isten velünk, ki ellenünk?”* ... Nehemiás pedig így mondotta: *A menny Istene segít minket és (mert) mi az ő szolgálói vagyunk!*

Mert nem az a keresztény, akinek az anyakönyve keresztény, hanem akinek keresztény az élete, a cselekvése, a lelke! Ez várhatja csak bizvást: *„A menny Istene segít minket, mert mi az ő szolgálói vagyunk!”*

De milyen sokan vannak, Testvéreim, akik nem így értelmezik keresztény mi-voltukat. Vannak, akik azon a címen, hogy ők keresztények, mindent Istentől várnak

a nehéz napokban, és mert Isten nem sülyeszti el a megváltott emberiség megtevesztett millióit, azért hitet, reményt, szeretetet, mindent Isten lábai elé akarnának dobni: „Már úgyis mindegy” — mondják — és vakon várják az istentelenség örült uralmának bevonulását a szent kereszténység Kánaánjába. — És vannak olyanok is, akik azt hiszik, hogy ha felfokozzák imádságaik számát és türelmetlen buzgalmukkal szinte követelődzőn ostromolják az eget, hogy vessen véget már e háborúnak, *akkor már ők mindent megtettek*. De hát bizony nem tettek meg mindent! Csak a milánói esetre utalok. A szörnyű bombázások rettenetében az egész város népe ima- és *engesztelő hadjáratot* kezdett. A város bíborosérseke szívesen vette ennek hírét, de azt monddta: *Nem elég!* ... Erkölcsei megújhodás is kell. És három pontot emelt ki különösen: *El kell tűnnie az undorító nyári divatnak, a tisztességtelen vasárnapi sportnak és a kihívó mozifilmeknek!* ... Éljük bele tehát mi is magunkat az igazságba: *Nem elég* csak imádkozni, nem elég csak magunkat a legszentebb Szívnek felajánlani, ami igazán emlékezetes szép és nagyvonalú lelki megnyilatkozás volt itt e szent falak között február 21-én, de mégsem elég. A felajánlás egyértelmű Krisztus tróraemelésével. Ám trónra emelték

Krisztust a katonák is, közben pedig tövissel koronázták, arcul ütötték, káromolták, össze-vissza pökdösték az angyalok Királyát és a föld Urát... Hát nem, Testvérek! Csakugyan nem elég az imádság, a felajánlás, az engesztelés hadjárata, nem elég... Jöjjön a teljes leszámolás a káromkodással, a családok bűneivel, az erkölcstelenséggel, az egykével... az istentelenség tömjénezésével, a pokol titkos szervezeteivel... Lélekben, igen, lélekben jöjjön a teljes leszámolás! *Aztán velünk lesz az Isten!*

Én ezt látom a felolvasott Irás szövege alapján első feladatnak. — Nehemiás már csak méltán várhatta Isten segítségét, hiszen egyenesen Isten küldetésében járt el a rombadöntött Jeruzsálem újjáépítésével. Mégis szívébe rejtette Isten ígéreteit népe előtt, nehogy annak hirdetésével vakmerő bizakodásra hangolja népét Isten előtt. E helyett mindenekelőtt alaposan körülnézett a város romjai között, hogy lássa egész valójában a feladat komolyságát. Éjjel, titkon, egyedül, senkitől sem kísérve, egyetlen öszvéren végigügetett a várfalak alatt — az egyik kapun ki, a másikon be, keresztül-kasul mindent felmért. Volt terület, ahol le kellett számlania állatáról, mert a borzalmas romokon az öszvér sem bírt keresztülhatolni. A kút, a csatornák, a falak, a kapuk, minden be-

omlott... Jeruzsálem teljesen elpusztult... És a helyzetnek ilyen kilátástalansága mellé még jöttek az okoskodók, az akadékoskodók, akik kinevették, akik még lázítottak is ellene a szomszéd nemzetek között és üzengettek Babilonba is, hogy íme, Nehemiás királyá akarja tenni magát a babiloniak királya ellen. És csak mikor mindezt a nehézséget így felmérte, mikor már népével is megismertette, csak akkor mondotta ki a parancsot: Emberek, nekünk építenünk kell! *Ám ne féljünk, velünk az Isten!*...

Igy kell nekünk is alaposan körülnéznünk, mi van még romokban mindabból, amit a szent kereszténységben Krisztus véres keresztáldozatával ajándékozott nemzetünknek... Jaj, sok, nagyon sok romot fogunk még látni, amit el kell takarítanunk, hogy Istennek kedve legyen bennünk... Nézzünk hát körül: Szereti-e gyermeked a hittant és tanulja-e?... Vettél-e neki legalább hittankönyvet?... Imádkozik-e veled együtt minden este?... Viszed-e őt a templomba?... Hallgat-e a család minden tagja szentbeszédet?... Vagy még szentmisét sem?... Nem jár-e a nagyleány veszedelmes szórakozásokba?... és ha te vagy a nagyleány: nincsenek-e veszedelmes ismeret-ségeid?... Könyveid, olvasmányaid?... Van-e családotban igazi becsülete a hit-

nek?... az oltárnak, az Egyháznak?... Tudsz-e arról, hogy esetleg éppen a te családoból való az a levante, aki gyónás nélkül járult a múlt vasárnap a szentáldozáshoz és még dicsekedett vele?... Van-e becsülete Isten nevének?... A legnagyobb családi áldásnak, a gyermeknek?... Van-e?... És ha jól körülnéztünk és megdöbbenve megállapítottuk, hogy nálunk is sok minden romokban hever... akkor fel, fel, fel a szívekkel, eltakarítani a lelki romokat, hogy velünk lehessen az Isten!

Mikor a török 250 esztendővel ezelőtt kivonult az országból, akkor az ország nádora, Esterházy Pál herceg és egész családja mezítláb zarándokolt el Mária-Zellbe, nemcsak hálát adni, hanem újból kereszténnyé tenni népét, uradalma embereit. Százas csoportokban 3680 gyermeket, 2360 férfit vitt magával, kíséretében gyalog zarándokolt 4 püspök, 120 nemes hölgy, 710 asszony zászlók alatt, énekszó mellett... és még ötvenkilencszer zarándokolt el maga a kegyhelyre. Mert nemcsak imádkozni akart a szabadulásért, hanem hálálkodni is s igazi háláját abban látta, hogy eltakarította a lelki romokat, újjáépítette népe beomlott erkölcsi falait, felemelte sok-sok lélekben Isten országát és vitt mindenkit Istenhez, példátadón minden századok magyar válságainak idejére, nekünk is...

2. A második kötelesség, amire Nehemiás példája kell hogy megtanítson minket a háború szédítő viharában: *igazi keresztény összefogás szeretetben.*

„Keljünk fel és építsünk!” — adta ki a jelszót az összefogásra Nehemiás. És a felhívásra, mint egyetlen ember, vállalta a város felépítésének nagyszerű munkáját az egész nép, viszály és vetélkedés nélkül, huzavona és féltékenység nélkül. E könyv III. fejezete még majd elmondja részletesen is, hogyan osztotta ki Nehemiás minden törzsnek a maga részét a munkából. Minden hivatás, a főpaptól a földművesig, mind ott sűrög-forog az építés munkájában, ki a követ faragja, ki a maltert hordja, ki a terveket készíti, valamennyit egyetlen nagy vágy kovácsolja egygére: Hadd zengjen ismét, minél előbb az újjáépített ragyogó falak között a zsoltárok akkordjain Isten irgalmasságának és nagyságának dicsérete! Senki sem nézte a maga érdekeit, mindannyiuk lelkét Isten szeretete hevítette egyetlen nagy lángban munkára.

Van a hit mélységeiben valami kiszámíthatatlan erő, mint a tengerek mélyén, amely nagy veszedelmek idején sokkal inkább össze tudja kovácsolni a lelkeket, mint bármilyen lelkesítő szó, parancs vagy szervezkedés. És hála Istennek, még elmondhatjuk, hogy a magyar katona is

nem a vodkától lelkesül, hanem az oltár, a kereszt, a szentély szeretete izzítja fel a szívét, ha hazáját veszély fenyegeti. Ezért emelt keresztet Ukrajnában is mindenütt, ahová betette lábát és ráírta: Testvér, tudd meg, itt magyar honvéd járt, ő emelte ezt a keresztet, ő adta vissza neked Istent és a hazát...

Való tény, hogy *semmi úgy a testvériség és a szeretet melegét nem sugározza odakünn a front ezer veszélyeiben a lelkekbe, mint a kereszt*. Sehol olyan egynek nem tudja magát tiszt és honvéd, mint a kereszt imádásában... Benne kell, hogy a parancsnok is megérezze, milyen nagy és szent és isteni *annak a bakának is a lelke*, hiszen Isten Fia érte is elvérzett...

Február havában jött a szomorú hír, hogy egyik legszebb lelkű fiatal papunk, Kovács István főtisztelendő úr, a gimnáziumi ifjúság bálványozott lelkiatyja hősi halált halt. Megható volt látni azt, hogyan siettek szentmisét mondani a fiúk érte, az egyszerű feketereverendás papért, amikor nálunk még egy püspök halála sem kelt különösebb lelki megindulást. De hát volt ennek a bálványozásnak magyarázata itthon — abban a cserkészlélekben, amely-lyel le tudott ülni Kovács főtisztelendő úr az ő cserkészfiai közé és megtaláljuk ugyancsak odakünn hősi halálában is. Úgy történt, hogy mikor január 13-án a frontot

áttörték, nagy, hosszú menetben vonult vissza a harci kötelék, amelynek lelkesze volt. Fáradtan, halálos kimerültségben taposták az orosz havat. A nagy fáradtságban a nehéz hátú szerelvény mázsányi súlyként húzta testüket is a földre. Csak legalább az acélsisakot letehetnék volna! ... Valaki oda is szólt Kovács főtisztelendő úrnak: Nem tennők a szekérre ezt a sisakot? ... És már emelte volna is ... de Kovács főtisztelendő úr azt mondotta: „Azt nem, ne adjunk rossz példát a *legénységnek!*” ... És cipelte a sisakot és a hátizsákot ... míg néhány perc multán el nem érte a halálos golyó ...

Testvérek, honnét a testvéri közösségnek ez a becsületes, tiszta, nemes, emelkedett érzete, ha nem a kereszt és a jól értelmezett szeretetből ... Hát mi sem természetesebb, mint hogy ilyen válságos időkben még következetesebben kell a *keresztény* szeretet erényét ápolni, nevelni, fellelkesíteni, mindenki, inkább, mint bármikor. — Mert *összefogás, felelősségérzet* egymásért, nagy kiállás a nagy eszmékért csak ott várható, ahol a kereszt forrasztotta egygőze a nemzetet! Ma közhasználati fogalmakkal akarják helyettesíteni a szeretetet: elmondják *munkaközösségnek, bajtársi szolgálatnak, szociális érzésnek*. — Hát legyen! ... Ám ne feledjük, hogy mindezt kétezer esztendő-

vel ezelőtt egy érettünk elvérzett Isten „keresztény szeretetnek” nevezte el... Így áldotta is meg, így szentelte is meg önvérével: szeretet, szeretet, keresztény szeretet!... A szeretet háttérbe szorítását az önzés eszközli, ez pedig a nemzet életének is legnagyobb ellensége!...

Mi sem természetesebb tehát, mint hogy a nevelésben, az iskolában, a családban, a nagy nemzeti közösségben is mint nemzeti létünk leghatalmasabb pillérét: *minden felelős közeg példát adón gyakorolja, tekintéllyel oltalmazza a keresztény szeretet erényét!*

3. Már csak az utolsó tanulságról ejtsünk néhány rövid szót. Nehemiás példája a nagy időkben *hűséget, kitartást sürget* mitőlünk is. Akik gáncsoskodtak, akik kigúnyolták vagy éppen lázítottak nemzetépítő nagy munkája ellen, azokkal ő nem sokat törődött. *„Sem részetek, sem emléketek nem lesz Jeruzsálemben! — vetette oda nekik válaszul — mi azonban Istennek vagyunk szolgái és ő, a menny Istene megsegít minket!”*

De itt van előttünk, napjainkban is egy izzó példa, amely felér Nehemiás példájával. Hogy is történt?

Nem tudom, mi igaz benne, de így halom, hogy mikor a múlt hetekben Rómában járt a newyorki érsek, egyebek között azt az üzenetet hozta Amerikából

XII. Pius pápa őszentségének: Távozzék Rómából... Mert íme, Olaszország városait sorra bombázzák... Rómát is csak őreá való tekintettel kímélték eddig, de nem állhatnak többé jót azért, hogy egy bomba esetleg a Vatikánra fog zuhanni. Távozzék... És XII. Pius azt felelte: Ha Rómát akarják bombázni, akkor még inkább itt a helyem. A pásztor nem hagyhatja el veszedelmek idején a nyáját. Maradok!... És maradt.

Testvérek, ma már senki sem áltatja magát azzal, hogy a háború vért nem ont és bár a győzelmet akarjuk és Isten irgalmából reméljük is, hiszen szent keresztesháborút viselünk, sokkal inkább, mint bármikor viseltünk, mégis a győzelmes lobogók alatt elesett testvéreket is látunk és a majd hazatérő hősök diadalénekeiből is kivesszük a haldokló hősök fohászait... Aki tehát áldozatok nélkül akarja megúszni ezt a háborút, annak csalódása nagyobb lesz és keservesebb, mint az áldozatok. Azért édesanyák, testvérek, úgy látom, meg is mondom, hogy töletek is elragad a háború fúriája sok édesgyermeket, testvért és jegyest, de kérjétek Istent, töltsön el benneteket a szentek szellemével. A félholt Melitont, a sebestei vértanút anyja a karjain vitte a máglyához. És mikor ölelő karjain kiadta lelkét, akkor maga dobta a máglya tűzébe. Mert akarta,

hogy ha már Isten úgy kívánta, hogy elveszítse őt, akkor hát vértanúságának koszorúja övezze majd édesanyai homlokát is... Türelmetek, hűségtek, amellyel ebben a keresztesháborúban új vértanúkat adtok Istennek, nektek a vértanúságban részesedést, a vérző nemzetnek Isten hatalmas oltalmát fogja megszerezni... És odakerültök a Golgota nagy, isteni vértanújának édesanyja mellé, aki meg is érti, meg is vigasztalja bánatos szíveteket. Amen.

IV. HOMILIA

Kedves Testvérek!

Az olaszországi Katolikus Filmközpont filmre vette a Szentatya életének főbb mozzanatait. A film már fut is a világban és ha egyszer hozzánk is befut, akkor katolikus ember el ne mulassza azt megtekinteni.

Ez a pápafilm egyik legmeggrázóbb részén azt mutatja be, amikor a vatikáni rádióleadónál megjelenik a pápa, XII. Pius és elmondja békeszózatát a világnak az éter hullámain. Maga a pápa mélységes megrendüléssel, szinte nem is mondja, hanem elimádkozza békeszózatát. Ám a pápai intelem visszhangra nem talál. A háború megindul. És rövidesen ott látjuk a filmen az első tengeri csata részleteit, amikor a kigyulladt csatahajó sűrű, sötét füstfelhőbe vész, majd elmerül a hullám-sír fenekén. Ám ez csak nyitánya a háborúnak... Jönnek a Vatikánba a háború nyomorultjai: kinek a keze, kinek a lába hiányzik; van aki sántikál, van aki két mankón vonszolja magát, mert féllábát

elvitte tövében a háború. Vak katonát látunk, ezt ifjú jegyese vezeti; mások hordágyon vitetik magukat a pápa elé. Megremeg az ember, mikor látja, hogyan cipelik ölükben a katonák azt a bajtársat, akinek mind a két lába töben hiányzik. — És ez mind a pápát akarja látni, legalább vigasztalását hallani, áldását kérni, hogy össze ne roppanjon az élet súlyos terhe alatt. Úgy hat ez a jelenet, mint mikor az Úr elé vitték kora betegeit. És a Szentatya körüljár közöttük, a vakok megtapogatják ujjain a pásztorgyűrűt, hogy rányomják forró csókjukat, elmondják, hol sebesültek meg és a pápa vigasztalja őket. Nem gyógyulnak meg, csak erőt, hitet merítenek szavaiból, de ennél többet nekik az egész világ minden gazdagsága sem adhat: „Jobb neked egy szemmel bejutni az Isten országába, mint két szemmel a gyehenna tüzére...”

Igy a film. És e filmnek végre is szűkös keretein túl ott érezzük reszketni az egész emberiséget szeretteiért... százezrek síkolyát véljük hallani halottaikért... és felvetődik bennünk a kérdés, a mindennapi kérdés, a mindenkinek lelke mélyén élő kérdés: Ki az oka ennek a háborúnak?... Ki a felelős?... Hogyan is kellene megtorolni a bűnösökön?... És csak keveseknek jut az eszébe azzal gondolni, hogyan lehetne végre ezt a vérengző vilá-

got csakugyan Isten országává tenni, ahol már majd törvény a szeretet és nem frázis... ahol valóság a béke, nem álom... ahol boldogság az élet és nem pokol...

És ahogyan ezekről elmélkedem, ismét kezeimbe kívánczik Nehemiás könyve. Olvasom benne a 4. fejezetet... és a felolvasott szövegnek tanulságát e két tételben foglalom össze:

1. A háborúért a felelősséget másokban keresni nem segít és

2. sokkalta üdvösségesebb önmagunkban elszántan, állhatatosan Isten országát építeni.

Erről akarunk ma elmélkedni és vezető gondolatnak a felolvasott szöveggel mondom: „A nagy és rettenetes Úrról emlékezzetek!”

1. Hogy nem segít rajtunk semmit: a háborúért a felelősséget másokban keresni?...

Érdekes, Testvérek, hogy már Nehemiás ellenségei is a felelősséget hangoztatták. Így olvastuk: „Azt fogják mondani a népek, mit művelnek az erőtlén zsidók?... Vajjon tétlenül fogják-e nézni erősködését a nemzetek?”

E napokban a plébánián mondotta valaki: A hatalmasokat kellene összefogni és a tengerbe fojtani, ők a felelősek a háborúért!... Hát, Testvérek, ezeknek mon-

dom én, de mindannyiunknak szóljon: a felelősséget másra kenni mitsem segít.

a) Ezerszer igazolta már ezt a történelem.

A franciák a nemzeti dicsőség leáldozásáért igazán ártatlan királyukat, XVI. Lajost tették felelőssé, halálra is ítélték és 1793 január 21-én ki is végezték. A király csodálatos nyugalommal lépett a nyaktiló emelvényére és onnét még egyszer odakiáltotta a hálátlan népnek: „Franciák, ártatlanul halok meg — de megbocsátok ellenségeimnek és azt kívánom, hogy Franciaországot boldoggá tegye az én halálom”... Nyugalma megbűvölte a tömeget annyira, hogy halálos csendben mindenki hallotta a fogházi lelkész imádságának utolsó szavait: „Szent Lajos fia, szállj fel az égből!”... Aztán lehullott a királyi fő. — Ám e pillanatban a forradalmi tömegben valami rettenetes és jóvátehetetlen dolog érzete vett erőt. És sejtélme valóra vált: az ártatlan király véres felelősségre vonását követte Napóleon ragyogó szerencsecsillaga, de Napóleon Moszkva alatt elbukott és vele népe is... Jött 1870 és Párizs lakossága patkányhússal enyhítette éhségét... Jött a revás, és a német hadsereg megverve kitakarodott, de jött nyomban utána 1941 és a hatalmas francia földeken a Rajnától

az óceánokig német tankok végeláthatatlan sora dübörög.

A történelem azt igazolja, hogy a háborúért a felelősségre vonás csak gyűlöletet szít és új háborúnak magvait hinti el... A felelősség hangoztatása rajtunk nem segít.

b) Még kevésbé segít a felelősséget egyenesen a Gondviselésre hárítani.

Szomorú, káromkodásnak is irtózatos, de szinte lépten-nyomon hallom: Miért nem vet véget Isten a háborúnak? ... Már a hitem is elveszett... Mert hogy a háborúért az Isten felelős.

Hát, Testvérek, zárándokoljunk el lélekben az Olajfák hegyére, ahol a tavaszi hold ezüst sugára most törik meg az Istenember borzalmas haláltusáján. Talán megérezzük, hogy ebben a haláltusában bennfoglaltatik a sokszázezer hős haláltusája is, hiszen érettük is, miattuk is tusakodik véres izzadással az Olajfák hegyén az Isten Fia... Krisztus emberi természete szerint segítségért kiált: „Atyám, ha lehetséges, múljk el tőlem e pohár”... De az Atyaisten nem vette el a keserű poharat. És mégse mondjuk, hogy az Istenember haláláért az Atyaisten gondatlansága a felelős. Hanem szent, imádságos hittel valljuk, hogy ha már felelősségről van szó, akkor Krisztus haláláért legfeljebb a szerelmes Istennek irántunk való végte-

len szeretete a felelős: Érettünk adta halálba szent Fiát! És mily jó, hogy adta! Jóságából, végtelen szerelméből, amiről nekünk annyit beszélt, akkor lett volna csúfság, ha nem következik be Krisztus kereszthalála, mert az mindannyiunk örök kárhozatát hozta volna meg... Így lett volna, így lenne most is csúfság, karikatúra, botrány a Gonviselésből, ha most a háború idején az ember ízlésére, hitetlenkedő követelődzésére egykedvűen kimondotta volna az Ament... Mert az embernek örök üdve érdekében nem ez a mindent helyeslő Amen kell, hanem a küzdelem, a szenvedés, a kereszt. Kell, hogy időközönként kihúzzák lába alól a gyékényt, amelyen olyan biztosnak érzi magát, és kell, hogy alája tolják olykor a keresztet... Testvérek, titok ez... én tudom, hogy titok... A Szentlélek szavaival mondom, Misterium iniquitatis, az emberi gonoszság misztériuma... Valóban titokzatos és érthetetlen dolog, hogy az Isten még az emberi gonoszság által kitermelt háborút is üdvösségünkre akarja és tudja felhasználni, mint ama másik keresztet ott a Golgotán... Titok, nem értjük, de így van. Így.

Ne mondjuk hát, hogy a háborúért Isten a felelős.

c) A kérdést a németek hatalmas császára is felvetette, mikor kitört az első

világháború és így oldotta meg: A háborúért bizonyos mértékben minden civilizált ember felelős. — És igaza van. Mert a háború végtére is a bűnnek terméke éppúgy, mint ama másik háború, amelyben a pokol az Istent ölte meg. És jaj, aki azt mondja magáról, hogy neki nincs bűne, az hazug... A háborúért mindenki felelős.

1931 december 1-én meghalt Franciaországban egy szentéletű lelkipásztor. Lamy abbénak hívták, ő maga a rongyszedők plébánosának szerette mondani magát. Csodálatos eszköze volt Istennek, annyira, hogy az Udvözítő nem egyszer megdöbbenő betekintést engedett neki a jövő titkaiba is. Megmutatta neki az első világháború borzalmait és azt is, hogy azért felelősek mindazok a keresztények, akik megszenstelenítik a vasárnapot, meggyalázzák a házasság szentségét és káromolják az Isten szent nevét.

Hát, Testvérek, ennek a beismerése az, ami segít. — Ha majd egyszer a Krisztus Egyházának minden tagja, nemcsak a papság, hanem a nép is, nemcsak a hatalmasok, hanem a munkások is fel fogják érteni, micsoda kincse az emberiségnek a vasárnapi szentmise és nem fogja azt soha senki sem elmulasztani; — ha majd egyszer meg fogja igazán becsülni a házasság szentségi voltát, ezt a nagy titkot és nem

fogja házasságtöréssel, válásokkal és asz-
szonyok csereberéjével, egykével meg-
gyalázni, — ha majd egyszer már egészen
szent lesz ezen az Isten-teremtette földön
az Isten szent neve és nem fogja senki sem
káromlások szennyével illetni, akkor
többé nem lesz Isten gondviselő terveiben
sem szerepe a háborúnak, és azért azt nem
is fogja a történelem többé színre vetni...

Ne a felelősséget hangoztassuk tehát,
mert az nem segít, hanem Nehemiással
mondjuk: A nagy és rettenetes Úrról em-
lékezzetek, és itt jutottunk el szentbeszé-
dünk második tételéhez:

2. sokkal üdvösségesebb dolog önnön-
magunkban az Isten országát építeni.

Magunkban az Isten országát építeni?
Hol? Miben?... Ures templomok hideg és
néma falaiban?... Kijátszott törvények
vasszigorában?... Jaj, nem, Testvérek, az
Isten országa nem a néma falakban, nem
a betűkben, hanem a lelkekben vagyon.
Ti vagytok az Isten országa! És amíg a
lelkek Isten országává meg nem épülnek,
addig templomok, betűk, békediktátumok
nem fogják megvédeni a földet a még bor-
zalmasabb háborúktól sem!

a) Ez a tanulság hangzik mindenek-
előtt a rengeteg templomnak romjai alól,
amelyek áldozatul estek a háborúnak.

A Szentszék félhivatalos lapja március
folyamán külön megemlékezett Olasz-

ország pótolhatatlan templomainak pusztulásáról. Azt írja: Mindenfelől sajnálkozás és panasz hangjai szállanak a magasba és ezek a panaszok teljesen érthetők. Am gondolkozásra is készítetnek mindenkit. Mert vajjon felvetettük-e már a kérdést, hogy a lerombolt szentélyek megfeleltek-e a hivatásnak, amire valamikor őseink építették azokat? ... Hol vannak a tömegek, amelyek a századok folyamán megtöltötték? Évtizedek óta kongottak az ürességtől, legfeljebb a vasárnapi szagos misére teltek meg, amikor is ott adott találkozt a nagyvárosok elegáns ifjúsága ... A keresztet hordozó Krisztus azt mondotta az őt sirató jámbor asszonyoknak: „Jeruzsálem leányai, ne rajtam sirjatok, hanem sirjatok magatokon és leányaitokon, mert ha a viruló ággal ez történt, mi történik a száraz gallyakkal?” ... Azt mondja most is a templomromok felett felhördült világnak: Ne a kőből épült templomok romjain háborodjatok fel, hanem azon, hogy a ti hitetlenségtek miatt nincs többé szükség az Úr templomaira.

Testvérek, az bizony megdöbbentő történelmi valóság, hogy amit az istentelenség a maga birodalmában már évtizedek óta végez elkeseredett következetességgel, elvből — azt most itt a keresztény Európa területén ugyancsak elvégzi a háború — büntetésből. Romhalmazzá lesz-

nek bazilikák, amelyek évezredek áhítá-
tával Istenhez emelték volna még a hitet-
len embert is... és sorba pusztulva, a
kövek és romok azt hirdetik, hogy íme,
nem kell többé a keresztény nemzeteknek
sem az Isten temploma...

b) Istennek hála, a magyar hadsereg
katonái éppen a háború következtében
már nem így gondolkoznak. Nekik már
kell a szentmise, és ha szovjetföldön már
csak magtárnak használatos templomok
akadnak, hát templommá teszik a szabad
égboltozatot, ahol raták vijjognak és bom-
bák sivognak a fejek felett. — Egy haza-
tért főhadnagy beszélte: Éppen Úrfelmu-
tatásra került a sor, amikor megjelentek
a raták az erdő felett, amelynek rejtett
tisztásán ezrek hallgatták a szentmisét.
Mindenki megrettenve leste az árkot,
hová meneküljön a bombák elől, csak a
miséző tábori lelkész emelte meg nem rez-
zent kezekkel olyan ünnepélyes nyuga-
lommal magasba az Úr szent Testét, akár
a püspök a karácsonyi ünnepi szentmisén,
a ragyogó székesegyházban. Ez a fenséges
nyugalom megragadta a katonákat is. He-
lyükön maradtak és nyomtalanul elmúlt
a vész. És azóta még inkább kell a szent-
mise, a szentáldozás és a tábori lelkész...
Hej! ha ezek egyszer hazajönnek, hogy
fognak ezek templomba járni! Vagy akkor
újból kezdik a templomkerülést?... Úgy

hallom, hogy a soproni garnizon katonái a harctéren megtakarított minden pénzüket összegyűjtötték és egy új fogadalmi templom építésére hazaküldték.

c) És a front mögött a jó falusi nép mit tanít a háborúról?

Ma mindenfelé rendeznek úgynevezett népfőiskolákat. Volt már minálunk is, falusi legényeknek, falusi leányoknak, másoknak is. A népet több tudásra tanítani ma általános nemzeti kötelességként állott elő. Nos hát, a háborúban Isten rendez hatalmas népfőiskolát. És benne a főtantárgy a hittan, a katekizmus lett. A józan gondolkozásban meg nem zavart nép mindig is annak tekintette a háborút. Fergetegnek nézte, amely ha végigvágtat az aranykalászos tájakon s elhullatja vilámaikat, bizony hogy felgyújtja az év kazlakba gyűjtött terményeit; ... vagy úgy tekintette, mint az árvizet, amely ha gátakat szakít, elűszkösíti az aranyló mezőket is ... A nép számára a háború ma is természeti csapás, ami ellen ha védekezik is, mint az árvizek ellen gátakkal, mint a villámok ellen villámhárítókkal, meggyőződése szerint a fő mégis az, hogy legyen nagy, szent, eleven és győzelmes hite, amellyel a földöntúli jót keresve el tudja viselni a földieknek pusztulásait. Mert azt tartja, amit a pápafilm hősi nyomorékjai: Jobb nekem egy szemmel jutni

a mennyek országába, mint két szemmel a gyehenna tüzére...

d) És végtére itt vagyunk mi. A mi mindenre reagáló emberi szívünk. Ez a csodálatos felfogója a földi és égi behatásoknak. Ez az istenalkotta rádiókészülék, amelynek antennái az Úr égi trónusától a Golgotáig feszülnek: ez az emberi szív nem így érez-e? Ha felordít a sziréna hangja, nem megérzi-e, hogy most nem illik a Pozsálóra bizalmas kettősben kirándulni, hanem misét kell hallgatni?... Nem úgy érzi-e, hogy a földi javak, kincsek és életek veszteségei és romjai között bizony jó minékünk Istenhez menekülni, jó, hogy van kinek jóságáért esedezni, jó édes, bizodalmas viszonyban lenni Vele, aki egyedül tud rajtunk segíteni?!

Befejezem. Mikor az idei januári orosz előnyomulás bekövetkezett, akkor a német nép egyik szellemi vezére többek között ezeket a szavakat mondotta: „A veszély óriási és azért a nemzet erőfeszítésének is óriásinak kell lennie.” Tanuljuk meg már mi is: a veszély nemcsak a háborúban, hanem amíg az ember a földön él: mindig óriási. Óriási a veszély, amit magában hordoz minden bűnben eltöltött pillanat... Óriási a veszély, amit jelent elveszíteni régi szép, diadalmas, győzedelmes, áldozatos keresztény hitünket...

Óriási a veszély, amit jelent elveszíteni az örök életet és azért a hit, a remény, a szeretet erőfeszítéseinek is óriásiaknak kell lenniök, hogy mindez be ne következék.

„A nagy és rettenetes Úrra emlékezetek!” Amen.

V. HOMILIA

Krisztusban Testvérek!

Még egy utolsó alkalommal összejöttünk, hogy a kereszt fényébe állítsuk háborús gondjainkat. Mégegyszer kezembe veszem Nehemiás könyvét ezzel a szándékkal. Azt olvasom az 5. fejezet kezdő szavaival: „És lőn a népnek nagy kiáltása zsidó atyjafiok ellen.” (5, 1.)

Miért? Honnan a nagy kiáltás?

A nyomor miatt, ami elmaradhatatlan kísérője minden háborúnak, ami kísérte a választott nép szent háborúját is. Hiszen a férfiak hadba vonultak, a nép az erődöket építette, a mezei munka szünetelt, a földek parlagon heverték, még a baromállomány is veszedelmesen megfogyatkozott. Hallatlan éhség réme terpeszkedett a szentváros falai között. — És akkor a hatalmasok megdöbbentő gonoszságra adták fejüket. Azt mondták: „A mi fiaink és leányaink igen sokan vannak, adjuk el őket a nemzeteknek és vegyünk árukon élelmet.” Mások azt mondták: „Vegyünk élelmet a nép zálogba vett földjein, mezein

és szöllein." Még a városi tanács is elvesztette a nagy éhség miatt ijedelmében a fejét. Egyenesen arra gondolt, hogy bérbe adja a környező népeknek a királyi adókat — nos és ezek majd le fogják nyúzni az adózó népnek még a bőrét is. (5, 2—4.)

Innét a nép nagy kiáltása a hatalmasok ellen.

Meghallotta ezt Nehemiás és hallatlanul felháborodott... Mit akartok? Eladni leányainkat?... Hát nem olyan az ő testük, mint a mienk?... Mit akartok? Eladni a nép földjeit? Hát nem féltetek az Istent?... És szinte lángot szórt a szent ember ajka, mikor azt mondotta: Nem eladni, hanem vissza fogjátok adni a zálogba vett földeket az utolsó láncig! És tizedet sem fogtok szedni, hanem inkább magatok fogjátok megadni azt is, amit nekik kellene leadniok. (5, 11.) És a papok is így cselekedjenek!... Aztán hatalmasan megrázta mellén bőséges ruházatát és azt mondotta: Így rázzon ki minden férfiút házából és a munkából az Isten, ha ki nem cselekszi, amit mondtam nektek! És mondotta az egész nép: Úgy van, Amen és dicsérék az Istent." — És maga Nehemiás járt elől jópéldával és tizenkét esztendőre lemondott fejedelmi illetményeiről a szegények javára. (5, 19.)

És íme, egyszerre elült a nagy kiáltás a megvigasztalódott nép ajkán.

Már csak a külső ellenség agyarkodott. Ez szüntelen háborgatta az építési munkálatokat, magát Nehemiást is ismételten törbe akarta csalni, hogy életét vegyè, de Isten mindannyiszor megoltalmazta hűséges szolgáját. Így telt el örökös küzdelmek és diadalok között, aggodalmak és örömök között 52 nap, míg végre szeptember 25-én befejezték a város falainak, erődjeinek építését, majd rövidesen felszöktek a magasba Isten házá-
nak falai is. Mikor aztán a környező népek megdöbbenve látták áskálódásaiknak ezt a tökéletes csődjét és megilletődve hallották a szent falak közül magasba törő zsoltárok áhítatos hangjait, akkor meg-
szégyenülve mind elszédelegtek a város falai alól és erre a belső ellenségek is elcsendesedtek és beismerték, hogy „Is-
tentől lett, amit Nehemiás alkotott”.
(6, 16.)

Igy a szent szöveg. És ez két időszerű tanulságot állít ismét szemünk elé:

1. az egyik, hogy fokozott szeretettel kell ez ínséges napokban körülvennünk a háborútól sujtott családokat,

2. a másik az, hogy a nagy megpróbáltatások napjain fokozott bizalommal kell mindnyájunknak az égre irányítanunk tekintetünket.

1. Hogy fokozott szeretettel kell körülvennünk a háború által sujtott csá-
ládo-

kat. És máris világosabban kijelentem, hogy elsősorban a hősi halottak és a hadbavonultak családtagjaira gondolok.

a) Testvéreim! A felebaráti szeretet az evangélium legszebb, legmagasztosabb törvénye. Új parancsolat... és főparancsolat... és krisztusi jelleg a lelken... és mondjuk ki már, hogy üdvösségünk aranyhídja. Csak ezen a hídon keresztül vezet az út a mennyek országába. Hiszen ismerjük a fenséges tanítást: Fiacskáim, arról ismernek meg az emberek, hogy tanítványaim vagytok, ha szeretettel lesztek egymás iránt... És: Aki nem szeret, halálban van... Szeretni kell tehát minden embert. De legfőként azokat, akiket lesújt az élet... Ezeknek személyében akarja venni maga Krisztus az üdvösség alamizsnáját kezeinkből, hogy majdan visszaadhassa nekünk az ítélet napján: Jöjjetek Atyám áldottai, mert éheztem és ennem adtatok... mert szomorú valék és megvigasztaltatok. És íme, ebben máris kiviláglott, hogy a felebaráti szeretet aranyhídja az irgalmasság testi és lelki cselekedeteinek kettős vágányán fut az ég felé.

Mindenekelőtt kell tehát, hogy tevékenykedjék a testi irgalmasság cselekedeteivel. Erre kérte Nehemiás is uzsorászkodni készülő hatalmasait: „Mit akartok? Eladni a nép leányait? Hát nem olyan

az ő testük, mint a mi testünk? És azt mondja az Írás: És hallgatának, nem tudván mit felelni."

Testvérek! Törvényekkel, társadalmi megmozdulásokkal, a keresztvíztől mentesített új jelszavakkal nem lehet a háború áldozatainak érdekében az emberi önzést leszerelni. Nem tudta a törvény a választott népet sem megmenteni az uzsorások kezeiből. Hiszen voltak ott is nagyszerű szociális törvénykezések. Maga Isten tanította meg rá a választott nép nagy törvényhozóját, Mózeszt. Szinte az az érzésem, hogy tudva vagy tudatlanul, de a mai népjóléti és szociális törvénykezés sem tesz egyebet, mint kópiázza a mózesi törvényeket. Mégis mi történt?... Az, hogy Nehemiás a szeretetre, a népközösség természetes követelményeire apellált a hatalmasok kapzsisága ellenében: Hát nem olyan a nép leányainak teste, mint a mienk?... Hát nem egy test és vér vagyunk, hát nem testvérek vagyunk? „És hallgatának, nem tudván mit felelni."

Törvényt lehet kijátszani, társadalmi összefogások elől lehet kibújni, a szeretet isteni parancsával szemben mosakodásnak, kibeszélésnek nincs helye. Nincs, nincs, csak egy lehetőség van: minden uzsoráskodással felhagyni, minden igazságtalanságnak véget kell vetni, minden fekete üzérkedést beszüntetni és

megérteni, hogy főként ilyen istenítéleti időkben a miattunk és érettünk harcoló testvérek itthonmaradottainak joguk van legalábbis ahhoz, hogy őket senki ki ne használja gyámoltalanságukban.

A napokban olvastam, hogy Monte Carlóban már nem játszanak a kártyabarangokban milliomosok. Azt betiltották. De azért a szállodásoknak ott most is nagyon jól megy: 100 frankot kérnek egy reggeliért, 270 frankot egy ebédért. Szóval feketén szolgálgják ki a vendégeiket. Hát lehet, hogy van, aki ma is tud feketén vásárolni, de a tömeg, a szegény, a munkás, a napszámos, a városi kisiparos, a bányász ugyan miből fizessen fekete árakat?...

Mindíg bűn volt az uzsora, de a tehetetlenül, a gyámoltalanul magára hagyott gyenge nővel, az apját nélkülöző gyermekkel... a hadiözveggyel, a hadiárvával szemben egyenesen az égbe kiált. Mivel is fogja menteni magát az uzsorás gazdálkodó nép, a feketén láncoló, üzérkedő, ha majd Isten ítélőszéke előtt felhangzik a szó: Volt egy kíméletlen világháború... a férfi kinn harcolt vagy elesett valahol Oroszországban... az asszony, az árva hozzád fordult megszorult helyzetében és te csak feketén voltál hajlandó segíteni rajta!?...

Azt hiszik a feketén-árosok, hogy Isten

áldása meglepedik házukban? ... Ne fedjük, hogy uzsorás lelkük az átok üszkét építi házuk tetőzetébe és az első vihar lángra fogja azt lobbantani. Az Írás így mondja: „Aki másnak tulajdonából építi házát, maga sírjának emlékét építi.” (Sir. 21, 9.)

b) És az irgalmasság lelki cselekedeteinek vágánya szilárd-e? Nem készít-e elő egy fájdalmas kisiklást talán épp a cél előtt? ... Érzik-e a hadbavonultak családjai, hogy melljük álltunk? Tudtunk-e velük szemben megértők lenni? Tudjuk-e veszteségeiket, az érettünk hozott áldozataikat értékelni? ... Tudunk-e velük melegen érezni? ... Tudunk-e gyermekeik iránt érdeklődni? ... Milyen nagyszerű akció indult el a fővárosban a kormányzóné szorgalmazására a hadiárvak érdekében! ...

Már egyszer megemlékeztünk e nagybőjtben Kovács István főtisztelendő úrról. Most az édesanyjára terelem figyelmeteket. Mikor vettük kedves emlékü oltártestvérünk hősi halálának hírért, paptestvérei szép és meleghangú levélben siettek a gyászba borult édesanya megvigasztalására ... Istenem, hogy nem hasadt meg a levél olvasásakor ennek a széplelkű édesanyjának a szíve! ... Hiszen ha az oltártestvérek lelküket adták volna bele abba a levélbe, — pedig a felszentelt

papok nagyon tudják szeretni az édesanyákat — akkor is, micsoda kárpótlást nyújthatott az a levél a veszteségért, amit felmérni nem tud más, csak az édesanya? ... Bizony csak nagy gyász és vigasztalhatatlan bánat az, amikor az édesanya szemefényét, büszkeségét, éppen a papfiát veszíti el, akire talán anyagi helyzete miatt is egyszer támaszkodhatott volna ... Ki lesz most mellette? Ki van mellette? ... Ki fogja kárpótolni? ... Kap-e valami hadisegélyt? ... Lehet, ám ha kap is, az minden hónap elsején, érkezése napján újból fel fogja szakítani a már-már hegedő anyai szívsebeket ... Ám a haza többet nem adhat ... A többit, a szívet, a melegséget, a szeretetet ... amit eddig fiától élvezett ... azt azoknak kell a hadisegélyhez adniok, akik majd vele egy faluban, egy utcán vagy egy tanyán fognak lakni, élni és látni fogják minden vasárnap valahol a szentmisén, hogyan patakszik a templom kövezetére a Kovács István oltártestvér édesanyjának szeméből esztendők multán is bánatos könnyeinek minden drágagyöngynél értékesebb zápora ... Igen, kell, hogy neki és a többi gyászoló édesanyának és hadiözvegynek adjon megértő szeretetet mindenki, aki felérti, hogy miatta és érte halt hősi halált a Kovács Istvánok, meg a Králik Károlyok, meg a Léber Antalok,

meg a Lipták Lajosok, meg a Majtányi Sándorok, meg a Majoros Bélák, meg a Greck Lajosok dicsőséges vértanúsorozata...

c) Megszomorodtunk... Érthető... Hála Istennek, nem aratott ilyen halálosan minden családban a háború. Ám nemcsak a hősi halottaknak van egyre növekvő veszteségkimutatása, hanem van az eltűnteknek is.

„Az eltűntek!”... Istenem, mikor a múlt vasárnap arra kértelek, hogy jertek jelenteni, kiket keressünk a Szentatya hírszerző irodája útján, hogy jöttetek, milyen sokan jöttetek, tízen, huszan, harmincan, negyvenen... És aki benyitott hozzám, az úgy hatott, mint a Fájdalmas Anya, aki elvesztett isteni Gyermekeit kereste és majd kiszakadt a szíve a fájdalomtól, mikor harmadnapon benyitott a jeruzsálemi papok házába és őket kérte számon, nem látták-e valahol a Gyermekeit. Ám ő csak három napig kereste, ti azonban meddig fogjátok keresni?... Ő harmadnap meg is találta, ám ti meg fogjátok-e valamikor is találni az eltűnteket?... Istenem, hogy még van szív, amely nem tud veletek érezni, benneteket fájdalmatokban mélységes részvétellel megbecsülni...

Szeretnék mégis valami vigasztalót mondani nektek és arra gondolok, hogy

mikor a 12 éves kis Jézust végre megtalálták és kérdőre vonták József és Mária: Miért cselekedted ezt? Atyád és én aggódva kerestünk Téged, akkor az isteni Gyermekek azt felelte: „Nem tudjátok-e, hogy azokban kell lennem, amik Atyáméi?” Az eltűnt bajtársakról vigasztalóbbat nem mondhatok... Nem tudjátok-e, hogy azokban vannak, amiket Isten akar?... Hiszen kötelességet mentek teljesíteni a nagy keresztény közösségért. A kötelességben pedig Isten akaratát szól hozzánk. Tudom, hogy ez az igazság nem változtat magán a veszteségen, de enyhíti fájdalmatokat, felemeli szíveteket, megneemesíti az áldozatot, amit a kedves eltűntekben Ti is hoztok a nagy, a szent kereszténységért... És így Istennel egyesülten nektek is, nekik is könnyebb a keresztet viselni. Csak kérjétek bizalommal a jó Istent, hogy őrizze meg szent akaratában őket továbbra is. Hiszen nekünk, szegény földi vándoroknak végtére is csak ott lehet igazán jó, ahová Isten vezérel...

2. És most térjünk át elmélkedéseink utolsó tételére. Azt mondtam: Nagy válságok napjain fokozott bizalommal tekintsünk az Égre.

Hát igen, az égre!

Mert Testvérek, a hadbavonultak családtagjaival szemben tanúsított megértő

szeretet és a háború által sujtott családok anyagi ügyei iránt köteles meleg érdeklődés mellett is bizony csak itt marad mindnyájunk számára a szűkösebb élet-lehetőség, a kisebb kenyér, a kukoricás kenyér... csak hiányozni fog sok kedves apróság bögrécskéjéből a tejecske... csak lekopik lassan mindannyiunk lábáról a bőrtalpú cipő és előkerülnek a fogasokról, talán a padlásokról a kopottas ruhák. És még csak nem is ez a legnagyobb baj, hanem itt maradnak az élet kísértései, a háború kísértései, a panasz, a csüggedés kísértései... a bizonytalan jövő, a suttogó propaganda, a titkos rádió lázításai és már-már kétségbe ejtik a tömegeket. Ezért mondom, hogy most aztán az égre tekintsünk! Fel a szívekkel, fel a jó Istenhez, az égre fel, hogy le ne hengereljen a kétségbeesés! (A hajóinas példája: Ne nézz a hullámozó tengerre, az égre nézz!)

a) Odairányult az Isten szent emberének tekintete is, mikor egy oldalról az anyagi gondok, más oldalról az élete ellen törő ármányok megrohanták őt. „Most, Uram, most erősítsd meg kezemet a munkára!” — kiáltott Istenhez kicsinyes bajlódások és töprengések helyett és Isten megerősítette kezét és 52 nap múltán felhangzott minden ellenségének ajkán a csodál-

kozás szava: „Isten műve volt, amit Nehemiás cselekedett!”

Hát Testvérek, így, így... „Isten, most erősítsd meg kezemet!” milyen szépen hangzó imádság lesz ez így minden reggel a mi ajkunkon is ezekben a nehéz napokban! Mikor a nap felkel az aggodalmak között átvirrasztott éjjel után és mi mégis nem csüggedő tétlenséggel, hanem a távollévőknek helyében is Istenbe vetett bizalmunkon megacélozott akarattal látunk hozzá a napi munkához, hogy semmi se hiányozzék az elérvult otthonban addig sem, amíg hazajönnek, akik távol vannak, vagy ha soha haza sem jönnek, akkor se!... „Uram, erősítsd meg kezemet a munkára!” — mennyivel hatékonyabb ez az Isten-bízó imádság, mint a szitok, az átok, a kétségbeesés!... Isten, erősítsd meg kezemet a munkára!... hogy fogja ez bátorítani a fronton küzdő katonát is, ha majd eljut oda is melege ennek a szép imádságnak! Érezzük meg hát, hogy benne a liliumok meg az ég madarainak fenséges evangéliuma csendül fel, azért olyan kedves Istennek, a gondviselő Istennek oda-fönn... Nézzétek az ég madarait, — mondotta egyszer az Úr — ezek nem vetnek, nem aratnak, sem csűrökbe nem gyűjtenek és Atyám, aki mennyekben van, táplálja őket... Nézzétek a mezők

liliomait, hogy nem szőnek, se nem fonnak, mégis pompásabban vannak felöltözve, mint Salamon volt minden ékességében... És vannak verebei is a Teremtőnek, ezeknek sem színük, sem hangjuk, sem magas röptük, mint a pacsirtának, mégis ha kettő ül egy ház fedelén és jön a vihar és fákat dönt és sziklákat hengerít, belőlük egy sem esik le Atyámnak tudta nélkül... Hát nem tudjátok, hogy sokkalta többek vagytok mindezeknél?... Testvérek!... A liliomok, a pacsirták, a fecskék, az útszélen ugráló kicsi verebek szent gondtalanságából merítsetek, mikor nehéz az élet, súlyos a háború gondja, ha el akarjátok bájolni Istent bizalmatok liliomos szép illatozásával... Aztán ne féljetek!...

A gond, a bú, a baj, a szegénység, az aggodalom, a kereszt, a háború... minden, minden elveszti terhét is, keserűségét is, sötétségét is, ha Istenben éljük át. Hát éljük át Istenben!

b) Főként pedig éljük át *ezt a háborút* Istenben!

Mert ebben a háborúban nem egyszerűen emberi értékek, életek, vagyonok, kultúrák jutottak veszendőbe, mint máskor, hanem maga a szent kereszténység lett benne megtámadva. Ez a háború Krisztus ellen, ez a háború Isten ellen meggyen az ellenség részéről, ami apró-

pénzre váltva annyit jelent, hogy ha egyszer benne az istentelenség diadalmaskodik, akkor itt nem lesz többé templom, innét nem hangzik többé diadalmasan a karácsonyi Glória, a pünkösdi Credo, a húsvéti Alleluja, ... akkor itt többé gyermekét nem fogja anya megtanítani az Isten szent nevére, hanem a sátán szolgálói fogják tanítani istentelenségre, ... akkor itt sírodon nem a kereszt fog ékeskedni, hanem a sarló fogja még halottaiban is lelked kaszálni... És ha így van, akkor ez a háború mindannyiunk ügye, nem a hatalmasoké, hanem az egész szent kereszténységé, a mienk! Vagy inkább így: a jó Istené! És Istenért érdemes elviselni annak látogatásait, érdemesnek tartották a mexikói vértanúk még a halálthozó golyót is nyitott szemmel várni, szemükről a kötést is letépvé.

Befejezzük. Senki sem tagadja már, hogy komoly napokat élünk. Szinte ott érezzük magunkat a hegyen, amelynek tövében Isten választott népe hadakozott, míg fenn a vezér kitárt karokkal imádkozott. És íme, míg karjai nem lankadtak, a győzelem pálmája a kisebbségi választott nép felé hajlott, de eltávozott azonnal a háború szerencséje, mikor Mózes kezeit fáradtan leengedte és megszűnt imádkozni. Ám akkor két ember felsietett a

hegyre, József, a hadvezér és Áron a főpap és tartották Mózesnek imára kitért karjait, míg az ellenség teljesen el nem veszett... Imádkozzunk mi is. Imádkozunk fáradhatatlanul és imádságos karjainkat erősítsük, támogassuk az önmegtartózkodás gyakorlataival. Eljön az idő, amikor keresztény magyar hazánk felett is fel fog hangzani a mózesi diadalok nagyszerű zsoltára:

Láttak Téged, láttak s remegtek
A tengerek mélységes mélyei...
Nagy volt zúgása a vizeknek
És ordítottak fenn a fellegek
Áttörve villámid hadával, ...
Dörgött eged és nem szűnt fényleni
A villámidban rengő földkerekek, —
Mégis... bár tengervészes ár alatt...
Mózes meg Áron karja által
Az üdvre vezetted nyájadat.

(LXXVI.) Amen.

